

Forskningsmetodik & vetenskapsetik

*Professor Mats Fridlund
Aaltos Kandidatseminarium*

Min målsättning idag

*Att ge en översikt av
forskningsmetodologiska & vetenskapsteoretiska
begrepp och teorier
samt diskutera **vetenskapsetiska** överväganden,
för att **bättre rusta er** för ert kandidatarbete.*

Vad är forskning?

- **Forskning** - kunskapsproduktion
  - Kunskapsproduktion med **generaliserbara** ambitioner som bidrar till en **akademisk diskurs**, “teoretisk förankring”
  - Måste uppfylla **vetenskapssamhällets krav** & normer
- **Traditionella distinktioner**
  - Grund**forskning** - utan tillämpning i åtanke
  - Tillämpad **forskning** - med tillämpning i åtanke
  - **Utvecklingsarbete** – bidra till förändring med ny produkt/tjänst
    - Systematiskt utnyttjande av kunskap och nya idéer för att åstadkomma nya eller väsentligt förbättrade produkter, processer, system eller metoder
  - **FoU** – Forskning och Utveckling
  - **Utredning** – ta fram kunskapsunderlag (för beslut)

Forskningens former

- **Explorativa undersökningar**
  - Öppna frågor för att samla in information om nytt fenomen
  - Experiment, observationer
- **Deskriptiva undersökningar**
  - Beskrivande
  - Begränsad till någon/några aspekter av fenomen
- **Hypotesprövande (-genererande) undersökningar**
  - Test av antaganden härledda från teori om verkligheten
  - Test av samband: “**Om x så y**”
- **Förekommer ofta samtidigt i samma undersökning**

Vetenskapliga

Studieobjekt → Frågeställningar → Metoder

Vad är vår målsättning?

- *Kunskap – till grund för förståelse & handlande som förändrar*
- Att **förklara** – positivistisk
- Att **förstå** – hermeneutisk
- Att **förändra** – praktisk & 'politisk'
- Att **förutsäga** – futuristisk

Vad kan vi undersöka i världen?

- Allt! (nästan)
- Fakta & värderingar (existerande, möjliga & önskvärda)
- Objekt, subjekt, handlingar, ting, texter, tankar, känslor

Hur kan och bör vi undersöka detta?

- *Målsättningar: Deskriptiva (är) och normativa (bör) påståenden*
- *Förhållningssätt: Positivism (förklaringar) & hermeneutik (förståelse)*
- *Metoder: Kvantitativa (mätande) och kvalitativa (tolkande) undersökningar*

OBS! - En undersökning kan innehålla olika målsättningar, förhållningssätt & metoder!

Hur bedriva vetenskaplig kunskapsproduktion?

- **Vilken är din fråga?**
- **Vad vill du studera? Problemområde**
  - Fakta, värderingar, (ting)
- **Varför vill du ta fram kunskapen? Varför viktigt att besvara? Syfte**
  - Förklara, förstå, förändra, förutsäga?
- **Vilken typ av kunskap vill du ta fram?**
  - Normativ eller deskriptiv (eller 'produktiv')?
  - Forskning, utveckling, utredning, (demonstration)
- **Vilket studieobjekt mest lämpligt för att besvara frågan?**
  - Texter, organisationer, ting, tankar, handlingar, (strukturer)
- **Vilken typ av material/undersökning?**
  - Texter, ting, tal, talande
  - Explorativ, deskriptiv, hypotesprövande, hypotesgenererande
- **Vilka är dina centrala byggstenar?**
  - Begrepp, hypoteser, modeller, teorier
- **Vilken/vilka metoder?**
  - Kvantitativa, kvalitativa, (performativa)
- **Vilken typ av resultat/presentation?**

Grundläggande föreläsningar

Förgivettagna, bakomliggande, osynliga, oreflekterade

Vad är vetenskapsetik?

- Forskningsetik
- Vad är god vetenskap?

Vad är forskning?

Vad är vetenskapsteori?

Åbo Akademi i Vasa. Foto: Arkiv/Lisen Julin

ÅA gav doktorsgrad för en plagierad text

- Åbo Akademi skakas av en allvarlig plagiatskandal vid fakulteten för naturvetenskaper och teknik.

Vad är etik?

studiet av moraliska fenomen och föreställningar, av gammalt en gren av såväl filosofin som teologin. Etik och moral uppfattas ibland som synonymer, men här avses med **moral människors praktiska handlande och därmed förbundna, inte alltid klart uttryckta värderingar**. En persons eller grupp moral visar sig i vad den gör eller underlåter att göra. Med etik avses **den teoretiska reflexionen över moralen och dess grund**. (*Svenska Nationalencyklopedin*)

Vad är vetenskapsetik?

- **Vetenskapsetik handlar om svaren på frågorna**
  - Hur bör jag **arbeta** som en vetenskapare?
  - Hur bör jag **leva** som en vetenskapare?
- **Systematiska försök att besvara moraliska eller etiska frågor**
  - Etiska teorier/ideals tillämpning på vetenskap
  - Etisk analys av vetenskapsetiska frågor
  - Etisk codex för forskare
- Huvudområden för etiska resonemang om vetenskap och forskning

Syften

Vad är **bra**/dåligt?
Forskare

Restriktioner

Vad är (o)tillåtet?
Vetenskapliga gemenskapen

Prioriteringar

Vad är mer **viktigt**?
Samhälle

- Praktisk vetenskapsetik handlar om att hantera etiska **dilemman**

Varför är vetenskapsetik viktigt?

1. Moraliska orsaker

- Forskare har **åtaganden** gentemot parter med intressen i forskningsresultaten (**finansierat ofta av statliga/ skatte-medel**)
- Misrepresentation, skada, obehag, bias, missplacerad lojalitet och intressekonflikter

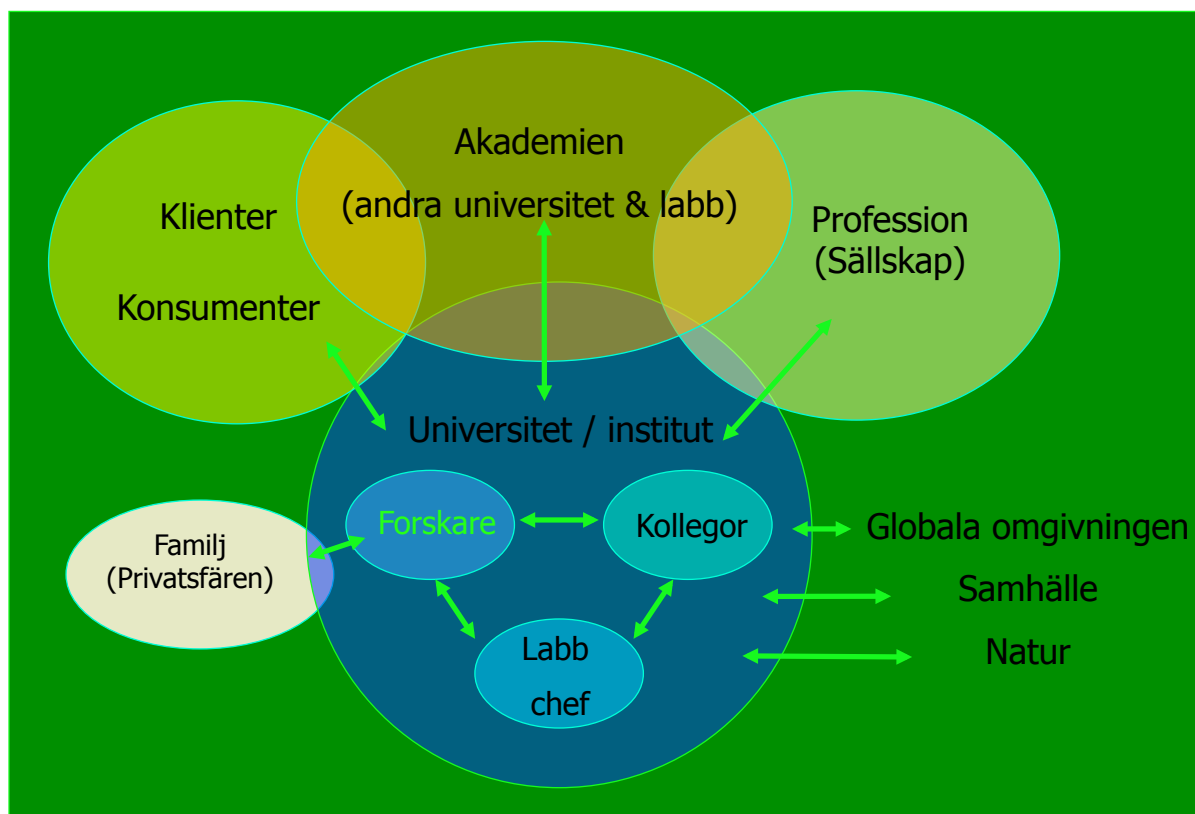
2. Instrumentella orsaker

- Riskhantering (**minimera** fysiska, psykologiska, sociala, ekonomiska & legala **risker**) för forskare/universitet/samhälle
- Etikanalys som del av forskningens **utvecklingsprocess**

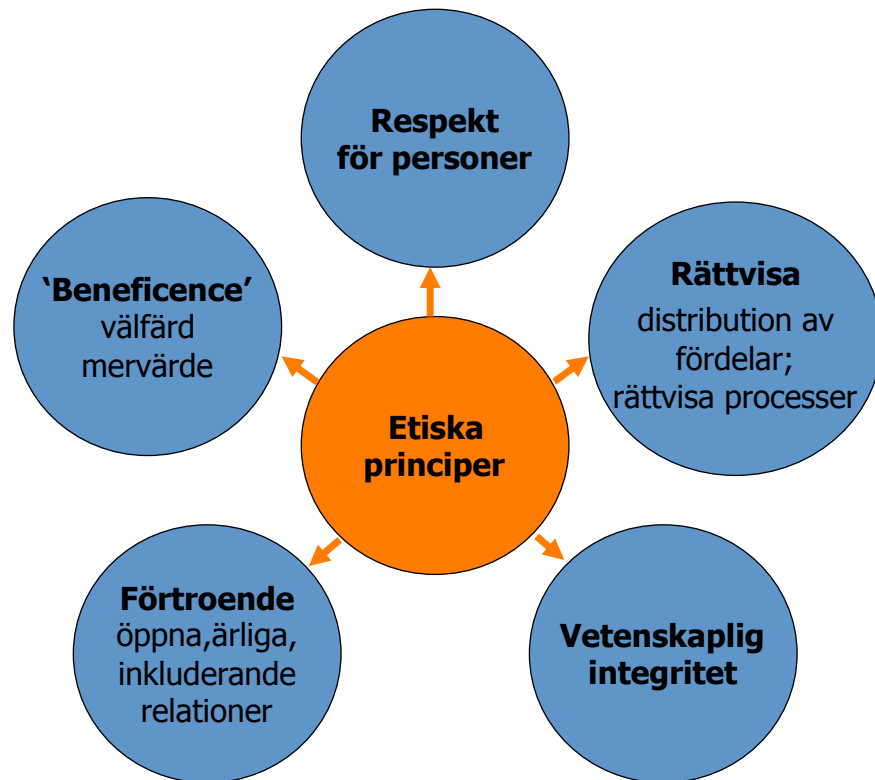
3. Pragmatiska orsaker

- Att ifrågasätta ens etiska position leder till att **ifrågasätta** ens syften, mål, motivationer & hur de skall uppnås

Vetenskapsetik handlar om **relationer**

Vetenskapsetik handlar om **principer**

Efter Brewster Smith (2000)

Vetenskapens etiska normer - **CUDOS**

*The mores of science possess a methodological rationale but they are binding, not only because they are procedurally efficient, **but because they are believed right and good.** They are **moral** as well as technical prescriptions.*

(Robert Merton, 1973)

Communalism – vetenskaplig kunskap bör vara **tillgänglig** för alla

Universalism – bedömningar enbart enligt **vetenskapliga** kriterier

Disinterestedness - enda **motivationen** är att bidra till ny kunskap

Originality – vetenskapliga resultat ska bidra med någonting **nytt**

Skepticism – fri att ständigt **ifrågasätta** & granska

Vetenskapsetik

värdebaserad forskningspraktik

1. Säg **sanningen**
  2. **Stjäl inte** resultat
  3. Rapportera resultat **öppet**
  4. **Redovisa** intressen
  5. **Undersök** dina grundantaganden
  6. Forska på ett **ordnat sätt**
  7. Gör **ingen skada**
  8. Var **rättvis** när du bedömer andras forskning
- Ärlighet**
- Öppenhet**
- Ordningsamhet**
- Hänsynsfullhet**
- Opartiskhet**

Två huvudsakliga etiker – **plikt** & **nytta**

- **Deontologisk etik** – **plikt**etik (Gr. *deon*=plikt)
  - Om **universella moraliska principer** & skyldigheter gentemot andra
  - Några handlingar **inherent rätt/fel** – oavsett konsekvenser
    - Ljuga, stjäla, döda
- **Utilitaristisk etik** – **nytto**etik eller konsekvensetik
  - Handlingars konsekvenser värderas med **cost-benefit** analys
  - Handling=**rätt** om den medför mindre dåliga än **goda konsekvenser**

Ett exempel: Djurförsök

Deontologisk etik:

etiskt **förkastligt** för att djur kan inte ge medgivande

Utilitaristisk etik :

etiskt **godtagbart** trots djurs lidande då det leder till (större) fördelar för människor

Forskningsetiska dilemman i uppsatsskrivande

Tre huvudsakliga områden

- **Fusk & plagiarism**
- Problem i relationen mellan **handledare** & student
- Etiska aspekter av **datainsamling**, analys & presentation

Forskningsetiska dilemman: **fusk & plagiarism**

Forskningsfusk

- **Avsiktlig** fabrikation & felrapportering
- Plagiarism
- Falsifikation & manipulering av data
- Dubbelfinansiering & ohederlighet gentemot finansiärer

Avsteg från god praktik – slarv & misstag

- Inkompetens, oaktsamhet, dålig forskning
- Utan avsikt att missleda

Underminerar tilltro till forskning

Gör forskning mindre effektiv & pålitlig

19

Forskningsetiska dilemman: **fusk & plagiarism**

Relativt hög andel studenter har 'fuskat'

- Över 30 % i svensk undersökning
- Medvetet slarv med referenser, kopierat källor utan referenser eller utelämnat motstridiga resultat

Betydelsefulla faktorer

- Tidsbrist
- Engelska som arbetspråk
- Ojämlika arbetsinsatser i gemensamma uppsatsarbeten

20

Forskningsetiska dilemman: **handledarrelation**

Problem mellan handledare-student

- Utnyttjande, beroendeförhållande, samarbetssvårigheter
- **Olika intressen**: undervisning vs. forskning
- Påverka rättvis **betygssättning**
- **Utomprofessionella** relationer utanför undervisning

Handledare & student kan ha **dubbla roller**

- Lärare/**forskare** (forskningsledare)
- Student/**'forskare'**
- **Betyg** kan komma i **konflikt** med **betalning & karriär**
- Hur studenters bidrag hanteras i fortsatt forskning

Forskningsetiska dilemman: **'farlig' empiri**

Två typer av etik

- **Intern**vetenskaplig etik: forskningens kvalitet & forskarens integritet
- **Extern**vetenskaplig etik: hänsyn till forskningsobjekt & samhälle

Studenter **ej** göra studier som skulle kräva **etisk prövning**

Problem i samband med **insamling** av data

- Vistelser i fysiskt osäker eller socialt hotande miljö
- Beroenderelationer till informanter/intressenter
- Integritetskränkning, anonymisering, konfidentialitet

Problem i samband med **presentation** av data

- Integritetskränkning, anonymisering, konfidentialitet

Hur hantera etiska dilemman?

Vad du kan göra **innan** det sker

- Diskutera etiska situationer med kollegor du respekterar
- Lär hur du kan skydda dig mot oetiskt beteende
- Lär hur du agerar när du möter oetiskt beteende

Vad du kan göra **om** det sker

- Kan du diskutera situationen med personen ifråga?
- Diskutera situationen med vän/kollega/handledare/chef
- Har ditt labb/institution etiskt stöd?
- Klaga muntligt eller skriftligt

23

Grundläggande föreställningar

Förgivettagna, bakomliggande, osynliga, oreflekterade

Vad är vetenskapsetik?

•Forskningsetik

•Vad är god vetenskap?

Vad är forskning?

- Svar - Information, data, empiri, fakta, **kunskap**
- Teknik - **Metod(er)**
- Social ordning - Ämnen & akademiska **discipliner**

Vad är vetenskapsteori?

Vetenskapens världsbilder

- Två kunskapsteoretiska ståndpunkter
  - **Rationalism**: Den främsta källan till kunskap är **förnuftet** (logiskt/resonerande tänkande) René Descartes
  - **Empirism**: Den främsta källan till kunskap är sinnes**observationer** & erfarenhet (observationer, sinnesdata) John Locke
- Två metoder för slutledning
  - **Deduktion** - logisk konsekvens
  - **Induktion** - logisk generalisering

Forskningens byggstenar

Begrepp – Hypoteser – Teorier – Modeller

- **Begrepp (koncept)** – de minsta byggstenarna
  - 'en eller flera relaterade bestämningar som betecknar en eller en grupp av företeelser'
  - Konstruerade (av forskare)
  - Bestämt idéinnehåll och begränsad räckvidd/omfång
  - **Variabel** – kvantifierbart (och manipulerbart) begrepp
- **Hypotes (antaganden)**
  - (orsaks-verkan) antagande/påstående om hur verkligheten förhåller sig
  - Ska kunna **verifieras** / **falsifieras** – annars dålig hypotes

Forskningens byggstenar

Begrepp – Hypoteser – **Teorier** – **Modeller**

- **Teori**
  - Sammanhängande system av antaganden eller satser som förklarar existerande fakta om ett objekt/fenomen
- **Olika teorier i olika vetenskaper**
  - Inom vissa naturvetenskaper existerar ‘en’ förenande teori
  - Natvet teori består av **generella lagar av kausal natur**
  - Humanvetenskaper ett **spektra** av olika komplementära, begränsade eller motsatta teorier
  - Studieobjekten har olika kvantifierbarhet, mätbarhet, stabilitet
- **Modell**
  - en förenklad/begränsad kvalitativ teori, *‘boxar och pilar’*

Finns det **en** metod för forskning?

- **En vetenskap** eller olika likvärdiga vetenskaper?
  - Natur/vetenskap
  - Ingenjörsvetenskap
  - Ekonomisk vetenskap
  - Beteendevetenskap
  - Samhällsvetenskap
  - Humanvetenskap
  - Kulturvetenskap

**There is only one science,
physics:
Everything else
is social work.**

James Watson in 1994.
- **Olika studieobjekt**
  - Stabilt & oföränderligt **vs.** ständig förändring
  - Enkelt **vs.** Komplex
  - Kvantifierbart, mätbart **vs.** ej mätbart

Kvalitativ & kvantitativ metod

- Helt olika vetenskapsteoretiska antaganden
- **Kvalitativ (humanvetenskaplig) metod**
  - **Induktiv** syn på teori-metod sambandet
  - Vill **förstå** verkligheten - såsom personerna själva **upplever** den
  - Företräder (oftast) en **konstruktivistisk** ståndpunkt
    - Den kulturella verkligheten skapas i samspel mellan flera olika aktörer
- **Kvantitativ (naturvetenskaplig) metod**
  - **Deduktiv** syn på teori-metod sambandet
  - Vill **förklara** – den fysiska & sociala världen (mänskligt beteende)
  - Företräder en **objektivistisk** ståndpunkt
    - Den kulturella verkligheten finns ”där ute” och åtskild från de som är inbegripna i konstruktionen av den

Grundläggande föreställningar

Förgivettagna, bakomliggande, osynliga, oreflekterade

Vad är vetenskapsetik?

- Forskningsetik
- Vad är god vetenskap?

Vad är forskning?

- Svar - Information, data, empiri, fakta, **kunskap**
- Teknik - **Metod(er)**
- Social ordning - Ämnen & akademiska **discipliner**

Vad är vetenskapsteori?

- **Metavetenskap**: vetenskap om vetenskap
- Vetenskapsfilosofi
- Vetenskapsteori (vetenskaps sociologi)

Vad är vetenskap? Den vardagliga bilden

- En systematisk aktivitet som ökar vår kunskap om naturen/världen
- Styrs av **en** strikt vetenskaplig metod
- Olika vetenskapsmän kan **enas** om **sanning/en** om naturen

31

Vad är vetenskap? Den akademiska bilden

- **Vetenskapsteori:** Vetenskapligt studium av vetenskap
  - Exempel på vetenskapsteoretiska frågeställningar
    - Hur är en vetenskaplig **teori uppbyggd**?
    - Vad innebär en vetenskaplig **förklaring**?
    - Vad är en vetenskaplig **metod**?
    - Hur hänger vetenskap och **samhällsutveckling ihop**?
    - Hur fungerar forskningsvärlden **socialt**?
- Inre - internalism**
- Yttre - externalism**
- Två perspektiv
    - **Deskriptivt:** Hur **är** vetenskapen (faktiskt)?
    - **Normativt:** Hur **bör** vetenskapen vara?
  - Central fråga
    - **Demarkationsproblemet:** Vad är **inte** vetenskap?

Den vetenskapliga metoden

- **Centrala metodfrågor**
  - Finns det **en universell metod** som garanterar att forskning resulterar i kunskap och till och med absolut sanning?
  - Hur **berättigas** kunskap (teorier) i förhållande till sinnesdata?

Två klassiska vägar till kunskap

- **Induktion:**
  - Slutsats från specifika observationer till generella lagar
- **Deduktion:**
  - Slutsats från generella lagar till **specifika förutsägelser/ förklaringar**
- Exempel:
  - **Observation:** Solen gick upp i dag, i går, i förrgår, ...
  - **Induktion:** Solen går upp **varje dag (lag)**
  - **Deduktion:** Solen går upp **i morgon**

Vad är vetenskap? Vetenskapsteroretiska paradigmen

- 1.0 Vetenskap är att använda **induktion**
Sanningen närmas/ökas genom **induktion**
(Wienkretsen)

Positivism-realistparadigmet

- 1.1 Vetenskap är att använda **deduktion**
Sanningen närmas/ökas genom **falsifiering**
(Popper)

- 2.0 Vetenskap är att följa **paradigm** (Kuhn)
Sanning förändras med **paradigm**
Konstruktivism-relativismparadigmet

35

Logisk empirism

- Vetenskapen
  - studerar den **observerbara** verkligheten,
  - måste kunna **verifieras** (ej verifierbart = meningslöst)
- Vetenskapliga **teorier**
  - Universella lagar i ett teoretiskt språk
  - Korrespondensregler - kopplar lagar till förutsägelser
- **Verifikation**
  - **Teorier bekräftas induktivt** genom att förutsägelser slår in
  - Av två konkurrerande teorier väljer man den sannolikaste

Wienkretsens **positivism**

- Utveckla en **filosofisk förståelse** av vetenskapen
- **Syfte** att möjliggöra expansion av vetenskapliga världsbilden – i samhällsvetenskap (positivistisk)
- **Fokus** på vetenskapliga teorier
- En **teori** – koncentrerad sammanfattning av möjliga observationer
- **Mål**: En **strikt** vetenskaplig **metod** för skapa teori
- Vetenskaplig **utveckling** – utökning av teorigivna observationers korrekthet, precision, antal & giltighet

37

Vetenskap 1.0: Logisk empirism

- fakta (faktiskt vetande)** direkt **givna** via **sinnena**
- fakta oberoende** av **teorier**
- pålitlig grund** för vetenskap

b + c → teorier **härleds induktivt** från observerade fakta

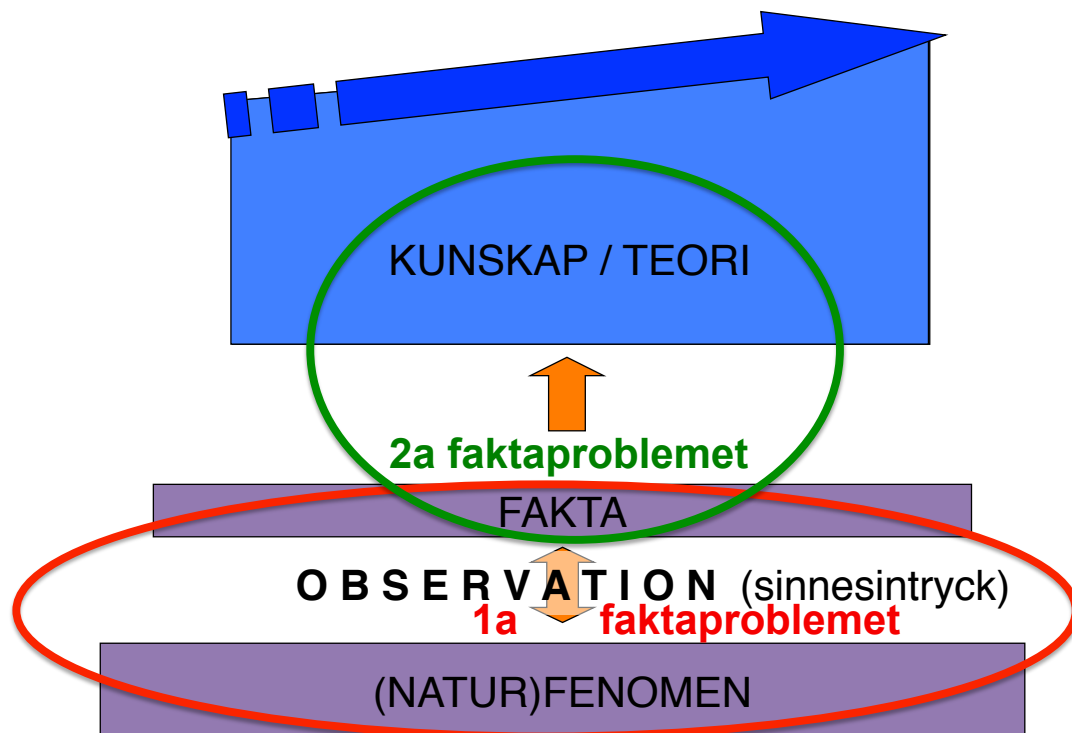
= 'empirism' & 'logisk positivism': faktabaserade teorier

a → **observation** → Ett första problem

a, b, c → **teorihärledning** → Ett andra problem

38

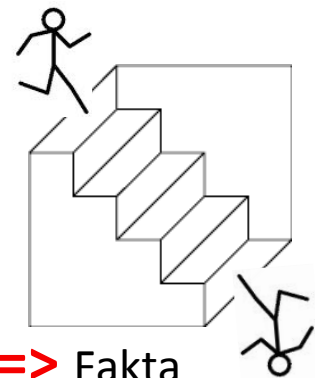
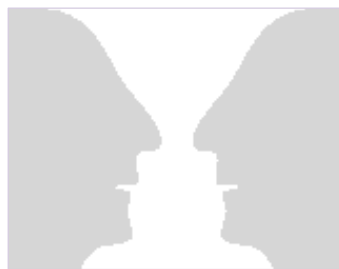
Observation och framsteg

(Efter model av M. Sager & H. Feigl)

39

Observationsproblemet: faktas subjektivitet

- **Att se ngt $\neq$ Att uppfatta ngt**

Sinneserfarenhet + Tidigare erfarenheter $\Rightarrow$ Fakta

- **Bilder på retina $\neq$ inre sinnestillstånd**

– Hjärnan deltar $\Rightarrow$ **subjektivitet**

– Erfarenhet ej passivt registrerande, utan aktiv handling, en produktion av fakta

- **Fakta inte neutrala & naturligt givna**

– Beroende på kontext & kultur

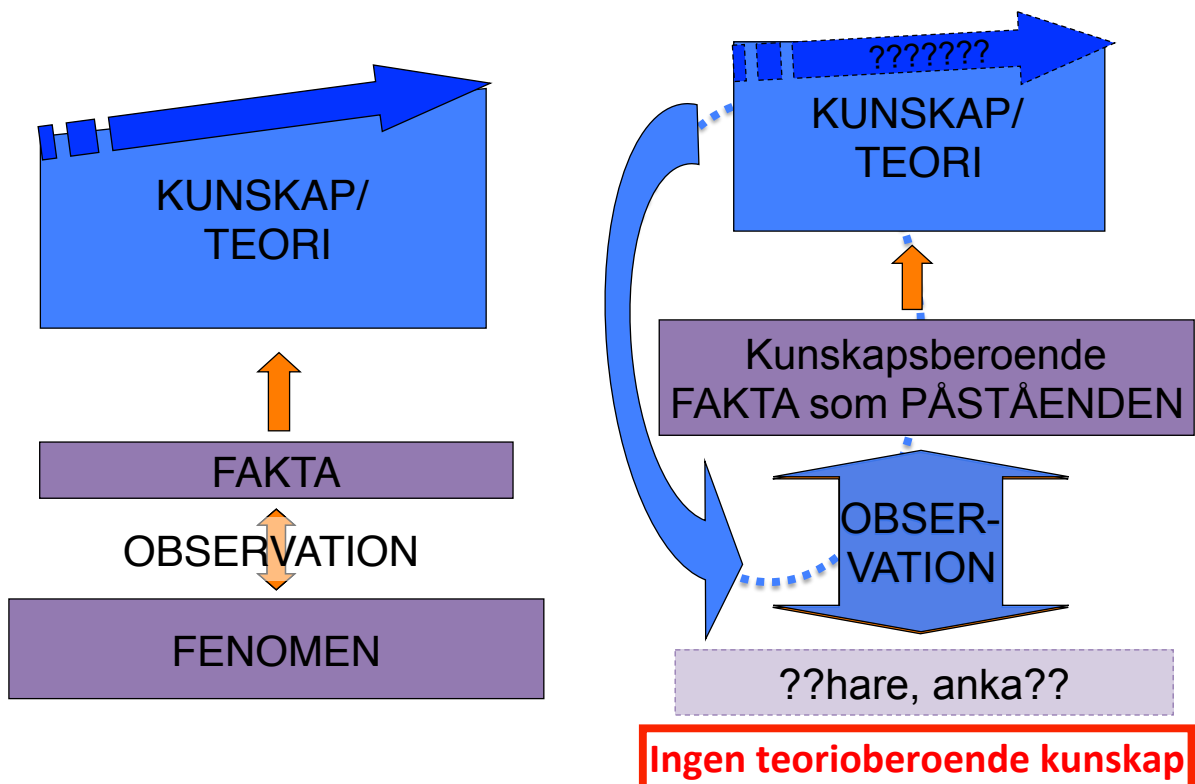
40

Observationsproblemet: faktas subjektivitet

- Fakta **ges ej** direkt genom våra sinnen
  - Fakta formas genom vår tidigare kunskap/teori
- Vår perception av verkligheten **aldrig** förutsättningslös
- Den äger rum i enlighet med t.ex. kulturellt formade antaganden och **föreställningar**
- **Möjligheten** av teoriberoende observationer ger att det **ej** kan finnas en absolut **helt säker grund** för vetenskaplig kunskap
- Fakta '**teoriimpregnerade**'

Från faktabaserad till cirkulär teoribaserad modell: samberoende mellan teori-observation

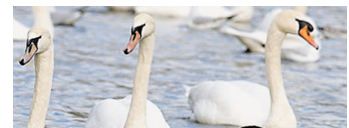

Härledningsproblemet: Induktion

- 'Induktionsproblemet'
- Induktion **ej logiskt giltig** slutledning
  - slutsatsen kan vara **falsk** trots att **alla premisser sanna**
- Generalisering från **observerade** fall antas gälla **alla** fall
- Induktionsprincipen kan ej själv bevisas logiskt

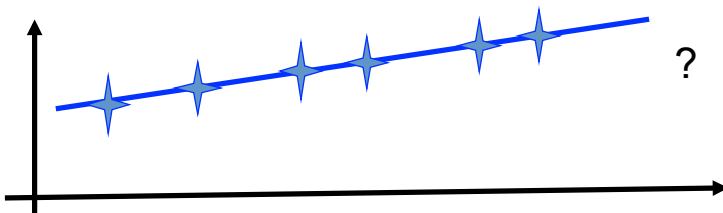
Härledningsproblemet: Induktion

- Logik II: **Induktion** = generaliseringar

- Observationer: **vit svan₁** + **vit svan₂**
+ **vit svan₃** + **vit svan₄** + ... + **vit svan_n**
- Teori: (Alla) svanar är vita!

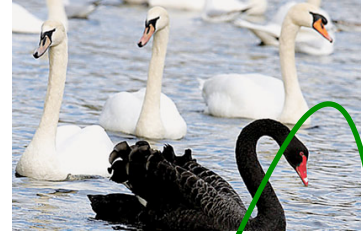
Observationer => teori => Fler observationer => stärker teori

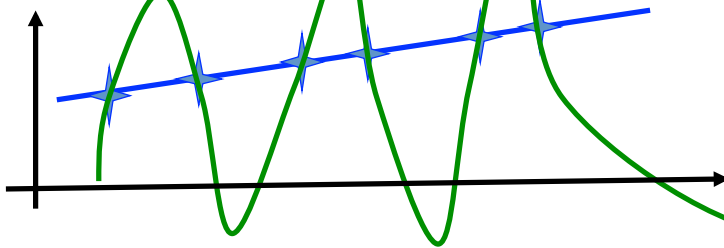
Härledningsproblemet: Induktion

- **Problem:** Gå från ändligt antal fall till **universella** påståenden

– **Inget sätt att veta** ifall nästa svan är en svart eller grön? svan

– Begränsade fall kan passa ett **oändligt antal olika teorier** (kurvor) underdetermineringsproblemet & 'synonymproblemet'

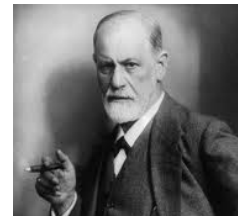
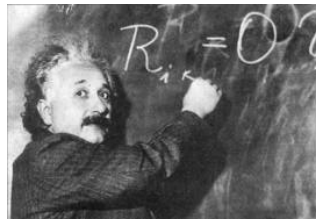
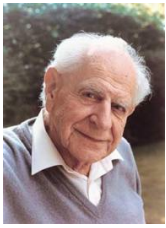
45

Wienkretsens teoriproblem

- Den osäkra vetenskapen
  - **Omöjligt** att helt säkert bevisa **induktiva teorier** baserade på observationer & fakta-påståenden
- **Sammanfattning** om fakta & teori :
  - Fakta kan **ej** observeras **oberoende** (av teorier)
  - Teorier kan **ej** konstrueras utav absolut **pålitliga fakta**

46

Nästa försök: Poppers falsifikationism

(1902-1994) Österrikisk-engelsk filosof

- **Motsatte** sig logiska positivismens **induktion**
  - Skillnaden mellan Einsteins teorier & Freuds och Marx teorier
  - Psykoanalysens modell av psyket kunde alltid försvaras
  - Det var omöjligt att bevisa att den var felaktig
- Skillnaden mellan **Vetenskap/Pseudovetenskap**
  - Demarkationsproblemet

47

Falsifikationismen & Popper

- Utveckla en **filosofisk förståelse** av vetenskapen
- **Syfte** att möjliggöra expansion av vetenskapliga världsbilden – i samhällsvetenskap (positivistisk)
- **Fokus** på vetenskapliga teorier
- En **teori** – (testbar) hypotes om samband
- **Ingen vetenskaplig metod** för att **skapa** teori
- **Strikt vetenskaplig metod** för att **utvärdera** teori
- Vetenskaplig **utveckling** – förbättra teoriers omfång av omfattade observationer ('imperialism')

48

Karl Poppers kritik av Wienkretsen

- Från objektivitet till **intersubjektivitet**:
  - Förkastar idén om ett **teorineutralt** observationsspråk
  - Kräver i stället en objektiv **testbarhet** (**replikerbarhet**)
- Från **induktiv verifiering** till **deduktiv falsifiering**:
  - Vetenskaplig kunskap **fundamentalt osäker**, men stärks genom **upprepad testning**
  - Av två konkurrerande teorier väljer man den minst sannolika (den mest generella, den enklaste) eftersom den lättast kan falsifieras

Induktionens svaghet = Poppers styrka

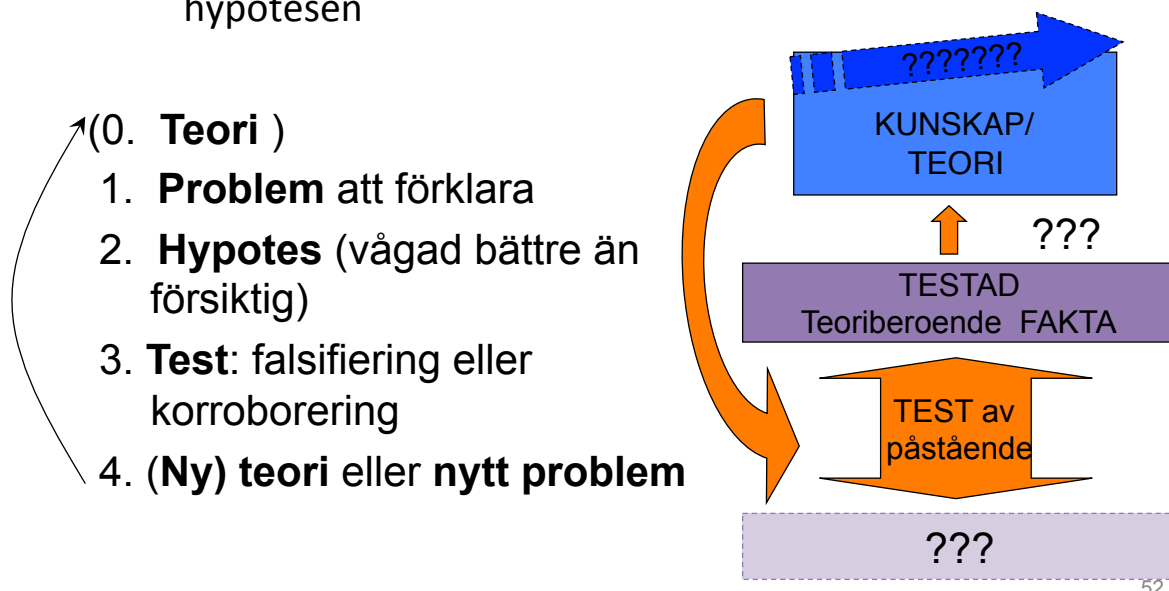
- Teoriberoende observationer kan testas
  - Teorier utgår inte från observationer
  - Problem för observationers status
  - Teoriberoende empiriska test **möjliga**
- **Deduktion** snarare än induktion
  - Universella påståendens **sanning** kan **ej bevisas** med ändligt antal exempel
  - **Men** universiella påståendens **felaktighet** kan **bevisas** från **ett enda exempel**
  - **Vetenskap falsifierbar**, icke-vetenskap ej falsifierbar

Falsifikation

- Vetenskapliga teorier innehåller universella påståenden:
  - **Alla svanar är vita**
- Verifiering kräver **oändligt** antal observationer
  - **Svan 1 är vit. Svan 2 är vit. ...**
- Falsifiering kräver bara **ett motexempel**:
  - **Svan 37 är svart**

Falsifieringsmodellen

- Starta inte från observationer – Starta från teorin,
  - Gör vågade hypoteser → Observera → Testa hypotesen

Vetenskaplig utveckling

- Falsifieringsserier:

Aristotle → några **förklaringar** → viktiga **falsifikationer** →

Newton → några **förutsägelser** → **försvarade** → **falsifierade** →

Einstein → **förutsägelser** → **försvarade** → falsifierings**försök**

- **Vetenskap** består endast av **provisoriska** sanningar

– *Vad är ett positivt bidrag till vetenskapen?*

– **Svar:** Vågade generaliseringar & falsifieringar

53

Poppers problem

- För stark och **för "blind"** innebörd av falsifiering
- Historiskt sett **tidiga teorier** & antaganden **falsifierade**
  - Jfr. tidig Einstein eller tidig Newton.
- Observationer **skulle falsifierat** nu **accepterade teorier**
- Hur vara säker på teori eller experiment falsifierats?
  - 'Duhem-Quinetesen'

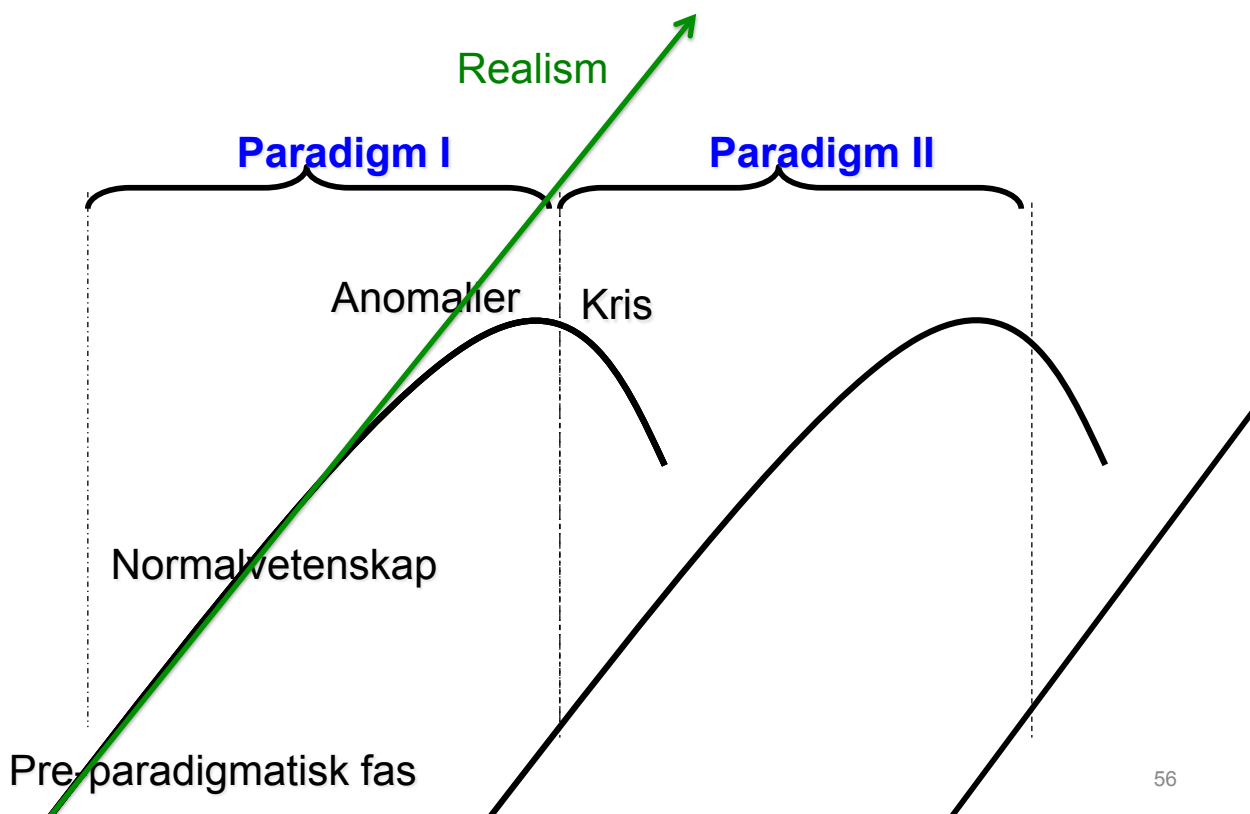
Thomas Kuhn: **paradigmatisk vetenskap**

- (1922-1996) fysiker vid MIT
- *The Structure of Scientific Revolutions* (1962)
- Historiska observationer av vetenskaplig **praktik**
  - Fann **nytt** utvecklingsschema
  - Struktur som ej täcks av induktivism & falsifikationism
- Vad är vetenskap? Vetenskap är **paradigmatisk**

55

Vetenskaplig utveckling enligt paradigm

56

Paradigmskifte: **magsårsexempel**

- **Förr:** Magsår berodde på o/vanor & livsstil
    - **Behandling:** Lägga om vanor, stressa mindre, operation
  - **1982:** Helicobacter Pylori

  - **Livsstils**paradigm ersätts av **infektions**paradigm
- ➔ Ny behandling: antibiotika
➔ vaccin?

Paradigmutveckling

(00. För-vetenskap)

(0. **Normalvetenskap**)

1. Förparadigmatiska **anomalier** blir till **problem**
2. **Kris** & kamp
3. **Revolution** & nytt **paradigm**
4. Pusselläggande **normalvetenskap**
5. Ökning av **anomalier**
6. **Ny kris**
7. ...

Vad är vetenskap? Historiska svarsförsök

- 1. Vetenskap är **empirism** (Wienkretsen)
- 2. Vetenskap är **induktion**
- 3. Vetenskap är **falsifiering** (Popper)
- 4. Vetenskap är **paradigmföljning** (Kuhn)

59

Tack!

60